

Stanovisko České školní inspekce k poskytování poradenských služeb dětem-cizincům a žákům-cizincům

Česká školní inspekce zveřejňuje své stanovisko k vybraným skutečnostem spojeným se vzděláváním dětí mateřské školy – cizinců (dále „dětí-cizinci“) a žáků základní školy – cizinců (dále „žáci-cizinci“).

Wyšetření dětí-cizinců a žáků-cizinců školským poradenským zařízením

Česká školní inspekce si uvědomuje, že v současné době nejsou obecně a jednoznačně vymezeny diagnostické nástroje pro vyšetření dětí-cizinců nebo žáků-cizinců. Stejně tak víme, že v současné době školská poradenská zařízení nedisponují dostatečnými službami tlumočnicků, ani financemi na jejich pokrytí (neboť zákon říká, že poradenské služby mají být klientům poskytovány bezúplatně). Na druhou stranu je ovšem třeba konstatovat, že podle § 20 odst. 1 školského zákona, občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají mít přístup ke vzdělávání a školským službám definovaným v zákoně za stejných podmínek, jako občané České republiky a jejich rodinní příslušníci. Stejně tak osoby, které nejsou občany Evropské unie nebo nejsou jejich rodinnými příslušníky, pokud splňují další stanovené podmínky (právo pobytu na území ČR na dobu delší než 90 dnů, případně právo pobytu za účelem výzkumu, azylanti, žadatelé o udělení mezinárodní ochrany apod.), dle § 20 odst. 2 písm. d) školského zákona.

A školskými službami jsou i služby školských poradenských zařízení. Nehledě na faktické obtíže a prokazatelnou existenci komplikací, které jsou s těmito záležitostmi spojeny, tedy musí školská poradenská zařízení v případě výše uvedených cizinců postupovat plně v souladu s § 16a odst. 1 školského zákona a musí dítěti-cizinci nebo žákovi-cizinci, kteří o to požádají, poradenskou službu poskytnout (v tomto kontextu jsou tedy školská zařízení povinna provést vyšetření). Školská poradenská zařízení tedy nemohou odmítnout provedení vyšetření dětí-cizinců nebo žáků-cizinců z toho důvodu, že optimální diagnostický nástroj není k dispozici nebo že existuje komunikační bariéra. Nelze k tomu přistoupit jinak, než že školská poradenská zařízení, ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Národním ústavem pro vzdělávání a ve spolupráci se zákonnými zástupci dětí-cizinců nebo žáků-cizinců, musí uvedené problémy vyřešit, minimálně v té míře, v jaké to daná konkrétní situace umožňuje (např. ve spolupráci se zákonnými zástupci zajistit tlumočnicka), a dítě-cizince nebo žáka-cizince vyšetřit.

Poskytování jazykové přípravy žákům-cizincům a poskytování podpůrných opatření dětem-cizincům a žákům-cizincům

Vycházet je třeba ze skutečnosti, že školský zákon spojuje s poskytováním jazykové přípravy vymezené § 20 odst. 5 a s poskytováním podpůrných opatření dle § 16 odlišný účel (cíl).

Jazyková příprava je dle § 20 odst. 5 školského zákona zajišťována pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie, na území České republiky dlouhodobě pobývají a plní povinnou školní docházku podle zákona. Tito žáci mají na jazykovou přípravu nárok a místně příslušný krajský úřad ji musí ve spolupráci se zřizovatelem školy, do níž žáci-cizinci docházejí, zajistit. U žáků, kteří jsou dětmi osoby-cizince se státní příslušností zcela mimo Evropskou unii, lze jazykovou přípravu poskytovat rovněž, ovšem nejde již o nárok, který by měl krajský úřad ve spolupráci se zřizovatelem školy za povinnost naplnit. Zde je tedy, na rozdíl od vyšetření cizinců z členských zemí EU i ze zemí mimo EU ve školských poradenských zařízeních, patrná jistá odlišnost v přístupu.

Účelem jazykové přípravy uvedené v § 20 odst. 5 školského zákona je zlepšit znalost českého jazyka určité skupiny žáků-cizinců (jde tedy o to zlepšit znalost českého jazyka jako takovou). Účelem jazykové přípravy však není kompenzovat obtíže žáka-cizince, které jsou důsledkem jeho zdravotního stavu, kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek. To je naopak účelem podpůrných opatření dle § 16 školského zákona a vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, a to konkrétně formou posílení výuky českého jazyka nebo výuky českého jazyka jako jazyka cizího. Bez ohledu na to, zda jde či nejde o cizince. Uvedený prostředek (podpůrné opatření) je tedy spojen s výukou českého jazyka, ale není a priori určen všem dětem-cizincům nebo žákům-cizincům pouze proto, že jejich znalost českého jazyka není stejná jako znalost českého jazyka u ostatních, kteří nejsou cizinci.

Z výše uvedeného vyplývá, že děti-cizinci a žáci-cizinci nejsou vyčleněni ze systému poskytování podpůrných opatření z toho důvodu, že je jim poskytována jazyková příprava dle § 20 odst. 5 školského zákona. Dítěti-cizinci nebo žákovi-cizinci jsou podpůrná opatření poskytována tehdy, když bude splněn příslušný účel vymezený školským zákonem. To konkrétně znamená, že dítěti-cizinci nebo žákovi-cizinci bude posílena výuka českého jazyka nebo výuka českého jazyka jako jazyka cizího tehdy, když se tímto způsobem budou kompenzovat obtíže, které jsou důsledkem jeho zdravotního stavu, kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek. Skutečnost, že je žákovi-cizinci poskytována jazyková příprava podle § 20 odst. 5 školského zákona, tedy jazyková příprava za účelem zlepšení znalosti českého jazyka jako takové, přímo nepodmiňuje, ani nedoplňuje poskytování podpůrných opatření (tj. i posílení výuky českého jazyka nebo výuky českého jazyka jako jazyka cizího).